

DİL VE KONUŞMA YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLER

Dil ve Konuşma Güçlüğü: Sözel iletişimde farklı seviye ve biçimlerde ortaya çıkan aksaklıklar ve düzensizlikler nedeniyle dili kullanma, konuşmayı edinme ve iletişimdeki güçlüklerin, bireyin eğitim performansı ve sosyal uyumunu olumsuz yönde etkilemesi durumudur.

Konuşma, hoş olmayan bir sesle ve yaşına uygun olmayan veya anlaşılmayan bir şekilde yapılır, dolayısıyla normalden çok farklılık gösterir ve dikkati konuşana çeker ise genellikle engelli konuşma olarak kabul edilir. Bir başka deyişle konuşma esnasında dinleyenlerin çoğu, çoğu kez ne söylendiğine değil de nasıl söylendiğine dikkat ediyor, çoğu konuşmayı umduklarından farklı buluyor ve konuşan ne söyleyeceğini değil de nasıl söyleyeceğini düşünür veya o endişe içinde olur ise o konuşma, engelli bir konuşma sayılabilir.

Konuşma engelinin türleri

1-Gecikmiş Konuşma

2-Ses Bozukluğu

3-Artikülasyon Bozukluğu

4-Kekemelik

5-İşitme Engeline Bağlı Konuşma Bozuklukları

6-Yarık Damak ve Beyin Engeline Bağlı Konuşma Bozuklukları

7-Yabancı Dil ve Bölgesel Konuşma Ayrılıklarına Bağlı Konuşma Bozuklukları

Konuşma engeli olan birey çocukluktan yetişkinliğe kadar reddedilme, izole edilme (gizlenme), alay edilme ve acımaya karşı devamlı olarak savaşmak zorunda kalacaktır. Bundan dolayı, nedeni organik olan konuşma bozuklukları gerekli tedbir alınmadığında kısa zamanda duygusal problemler haline gelirler.

KONUŞMA ENGELİNİN NEDENLERİ

Çocukla ilgili olan nedenler:

a- Zeka: Konuşma oldukça karmaşık becerilerin belli bir düzen içinde oluşmasını gerektirir. Araştırmalar, zeka geriliğinin konuşma engelinin tek sebebi olarak gösterilemeyeceğini ortaya çıkarmıştır. Zihin kabiliyeti ile dil kabiliyeti arasında olumlu bir ilişki olduğu genellikle kabul edilir. Konuşmayı kazanmadan önce işitme engelli çocuklardan zekaca üstün olanlar, konuşmayı normal ve zihinsel engelli olan işitme engellilere oranla daha erken, daha kolay ve daha iyi kazanabilmektedirler.

b-Sağlık: Ağır ve uzun süren hastalıklar çocuğun her türlü gelişimini yavaşlatır, bazen durdurur. Başta gırtlak iltihabı (larenjit) olmak üzere boğazda yerleşmiş çeşitli mikrobik hastalıklar ve ses

telleri üzerinde oluşan yumrucuklar da sesin kısık ve boğuk çıkmasına yol açarak konuşmayı güçleştirir.

c-İşitme:İşitme-konuşma arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Doğuştan işitme engellilerin, özel eğitime tabi tutulmazlarsa konuşmayı öğrenemedikleri bilinen bir gerçektir.

d-Sinir-kas sağlığı ve aralarındaki eşgüdüm:Sinir ve konuşma engelli olduğu zaman çocuklarda konuşma geriliği de görülmektedir.Beyin felci ile engelli olan çocukların konuşma ve ses gelişimlerinde gerilik görülmektedir.

e-Konuşma organları: Diş, dil, damak, boğaz ve ses bantları engelli olduğunda çocuk muhtemelen konuşma gücünü çekecektir.

f-Olgunlaşma: Sinir, kas sağlığı ve aralarındaki eş güdüm normal olabilir.fakat motor gelişim yönünden belirli olgunluğa erişemedikçe çocuk konuşamaz. Çocuk çene ve dil kaslarına hakim olup, onları kullanacak düzeye erişmeden sesleri çıkaramaz.

g-Cinsiyet: Kızlarda kekemelik oranı daha azdır. Kızlarda konuşma gelişimi daha erken başlar, daha iyi gelişir ve daha az konuşma engeli görülür.

h-Duygusal durum: Korkunç kazalar, duygusal şok geçirenlerde konuşmanın kaybedildiği görülür. İlk çocukluk devresinde çocuğun karşılaştığı duygusal güçlükler onun konuşma gelişimini etkiler, geciktirebilir.

Çevresel nedenler:

a-Güdüleme, uyarım, teşvik: Çevresinden gelen teşvik sonucu çocuk konuşmaya yönelecektir. Konuşması için uyarıların zengin olması gerekir.

b-Konuşmayı öğretmek için kullanılan metot: Konuşma eğitmeni denen uzmanların amacı çeşitli türden konuşma bozuklukları ya da sorunları olan insanlara yardımcı olmaktır. Küçük bir çocuğa da konuşmayı öğretmek için seçilen metot, konuşmaya teşvik edici olmalı ve dilin doğru kullanılarak konuşmada iyi bir model olunmalıdır.

c-Diğer çevresel nedenler: Yapılan araştırmalar sosyo-ekonomik düzeyi yüksek çocukların; sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan çocuklardan daha fazla kelime hazinesine sahip olduklarını ve konuşmaya daha erken başladıklarını göstermiştir.

GECİKMİŞ KONUŞMA

Çocuğun konuşması kendi yaşından beklenenden çok geri veya konuşma gelişimi yaşlılarından çok daha yavaş ise o çocuğun konuşması “gecikmiş konuşma” olarak adlandırılır.

Çoğunlukla 2-3 yaşlarında konuşamayan çocukların anne babaları konuşmanın geciktiğinin farkına varırlar.

GECİKMİŞ KONUŞMANIN BELİRTİLERİ

Gecikmiş konuşma problemi çok değişik şekilde ve değişik derecelerde görülür. Çocuklar normal konuşmaya sahip olmadıkları için çalışmalar daha çok gözlem yoluyla veya çevresindekilerden alınan bilgilere dayanır.

Konuşmaları dikkate alındığında belirtileri; hiç konuşmamaktan, çok zor anlaşılır birkaç kelime söylemeye kadar değişiklik gösterir. Kelime dağarcıklarında eksiklik vardır. “Ben”, ”benim” gibi zamirleri kullanmayı 3 yaş civarında bile tam olarak öğrenemezler. Cümle kuramazlar. Jest, mimik ve diğer işaretli hareketleri daha çok kullanırlar. İsteklerini ifade edemezler. Başkalarının konuşmalarına ilgi göstermez ve dinlemezler. Durmadan ses çıkarırlar.

İleri derecede gecikmiş konuşma engeli olan çocuklar kendi istek ve duygularını direkt hareketlerle belli ederler. Kişiye, eşyaya vurmak, itmek gibi fiziki güç ile yapılır. Bu hareketlerinden dolayı kendi yaşlılarıyla geçinmeleri zordur. Dolayısıyla uyum problemleri de görülür.

Bu çocukların bazıları topluluktan ayrı kalma eğilimindedirler. Kendi başına oyun oynamak veya bir şeyle meşgul olmak isterler.

Normal konuşmaya sahip çocuklara kıyasla daha çabuk ağlama, bağırma, oyuncakları kırma, dağıtma ve hırçınlık gibi kökü duygusal olan hareketler görülebilir.

GECİKMiŞ KONUŞMANIN NEDENLERİ

Zihinsel engel:2 yaşına kadar çocuğun çıkardığı seslerle zekanın ilişkisi olmamasına karşın, 2 yaşından sonra dil gelişimiyle IQ arasında sıkı bir ilişki olduğu görüşü ağır basmaktadır.

Dil zekaya bağlı olarak gelişir. Zihinsel engelliliği meydana getiren veya zeka gelişimini engelleyici sebeplerin bir çoğu konuşma gelişimini engelleyici sebeplerin bir çoğu konuşma gelişimini de engeller.

Zeka seviyesi tanı ve terapide izlenecek yolun saptanması için önemlidir.

Sağlık durumu: Konuşma gelişim devresinde uzun süren ve ağır geçen hastalıklar çocuğun konuşma gelişimini engeller. Hastalık birinci yaşta olursa etkisi daha çok olabilir. Hasta olan bebeğin “babıldama “ döneminde keyifli ve rahat ses çıkarması beklenemez.Böylece babıldama ile kazanacağı sesleri çıkaramaz. Ayrıca böyle durumlarda çocuk konuşmaya az teşvik edilir, kendini iyi hissetmez ve her istediği önceden yapılır buda çocuğun konuşma ihtiyacı duymamasına neden olur.

İşitme kaybı: Konuşma ses algısına dayandığı için çocuğun işitme engeli konuşma gelişimini etkiler. Doğuştan işitme engelli olanlar özel metotlarla öğretilmedikçe konuşmayı kazanamazlar. Ağır işitenler ise işitme engellerinin iletisel veya sinirsel oluşlarına göre artikülasyon bozukluğundan ses bozukluklarına kadar çeşitli konuşma engeli geliştirirler. Çocuğun işitme durumu tespit edilmelidir. Odiometrik muayene ile bir odiogramının çıkarılmasında fayda vardır.

Motor-koordinasyon güçlüğü: Bazı çocuklar dil, damak, dudak gibi konuşma organlarını kontrolde güçlük çekerler. 5 veya 4 yaşından önce çocuk felci geçirmiş olanların anlaşılır bir konuşma kazanmaları pek enderdir. Damak ve boğaz çevresinde kısmi felç olduğunda yine aynı durum görülebilir. Bu bakımdan nörolojik muayeneyi içine alan tam bir tıbbi muayene gerekmektedir.

Aile ve Çevre Koşulları: Aile ile ilgili nedenlerin başında çocuğun konuşma için gerektiği kadar güdülenmeyişi gelir. Çocuk konuşmanın bir işe yaradığını hissetmezse konuşmayı öğrenmek için kendini zorlamaz. Öğrenmede güdüleme ödül ve ceza ile olur. Ailenin çocuğa konuşmayı öğretmek için ne gibi bir yol izlediğini öğrenmek gerekir. Disiplin daha ağır basıp ödül yetersiz, zamana ve duruma uygun olarak kullanılmıyorsa konuşma gelişimi çok yavaş olur. Hatta bazen hiç gelişmez.

3 yaşından önce konuşmalarında gelişme görülmeyen çocuklarla ilgili olarak yapılan vaka incelemeleri bu çocukların bir yaşından önce tuvalet kontrolü ve kendi kendilerine yemek yemeleri için aşırı zorlanmış olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Çocuğun konuşmayı öğrendiği devrede evde iyi, açık ve anlaşılır konuşma örneğine sahip olması önemlidir. Evde birden fazla dilin konuşulması da çocukta dilin algılanmasını güçleştirir.

Duygusal Çatışma: Çocuklar konuşmalarını bir kaza, bir şok veya duygusal çatışma nedeniyle kaybedebilirler. Korkular, heyecanlar, aile hayatındaki büyük değişiklikler, yeni bir kardeşin doğumu gibi durumlar konuşmayı etkiler.

Problemin giderilmesi, çocuğun konuşmasının ilerletilebilmesi için teşhis şarttır. Ne çeşit bir problem olduğu ve ayrıntıları bilinirse terapi sürecinin başlatılıp başlatılmayacağına karar verilir.

İnceleme doktorlar , psikologlar ve konuşma engeli uzmanları tarafından yapılır. İnceleme raporu hazırlanarak yapılacak çalışmalar belirlenerek aileye bilgi verilir.

KEKEMELİK

Kekemelik konuşma engelleri arasında oran itibariyle az olmakla beraber etki bakımından çok önemli yer tutan bir engel türüdür. Kekemelik konuşmanın tümünü etkileyen bir engeldir.

Kekemelik, seslerin, hecelerin, sözcüklerin söylenmesinde işitilebilir veya sessiz tekrar ve uzatmalar biçiminde sözlü anlatım akıcılığındaki bozukluk olarak tanımlanabilir. Bazen bu bozukluklar konuşma organlarının hareketleri ile ilgili ya da ilgisiz beden hareketleri ile birlikte görülmektedir. Bu bozukluklar sıklıkla heyecan veya gerilim durumlarının ve korkuların, utanma, rahatsızlık gibi özel duyguların belirtisidir.

Kekemelik kız çocuklara oranla erkek çocuklar arasında daha sık görülmektedir. Ayrıca kekemeliğin derecesi de erkek çocuklarda kızlara oranla daha fazla olmakta ve problemin sürekliliği de erkekler aleyhine fazla olmaktadır.

Kekemelik, konuşmada tutukluk, bocalama ve tekrar normal konuşmaya dönüş gibi belirtilerle 3-4 yaşındaki çocuklarda başlayabilir. Asıl kekemelik tablosunun gerçek yerleşimi daha çok 5-6 yaşlarında olur. Sınıfta bir şey okuyacağı sırada kekeleyen çocuk, şarkı söylerken ya da telefonla konuşurken kekelemeyebilir. Çocukların çoğunlukla 2,5 -3,5 yaşları arasında kekelemelerinin nedeni, bu sırada çocuğun özellikle heyecanlıyken düşünce ile dilini birbirine karıştırmamasından kaynaklanmaktadır. Sözcük dağıncığı kısıtlı olmasına karşın çok şey söylemek isteyen çocuk, konuşmada zorluk çeker ve sonuç olarak kekeler.

Öğretmene Öneriler:

Konuşma öğrenilen bir beceridir ve konuşma konuştukça gelişen ve pekiştirilen bir beceridir. Öğretmen sınıfta konuşmasıyla iyi bir model olmalıdır.Çocuğa konuşmanın kendi dilek ve duygularını ifade etmeye yarayan bir iletişim aracı olduğu hissettirilmelidir. Çocuk konuşmaya istekli hale getirilmelidir. Düzgün konuştuğunda bunun öğretmeni tarafından fark edilip takdir edildiğini ve her zaman edileceğini bilmelidir. Sınıf içerisinde grup önünde o veya arkadaşları konuşmalarından dolayı sert bir şekilde eleştirilmemelidir. Bu çocukta konuşmaya karşı tepki yaratabilir, korku geliştirmesine neden olabilir. Çocuk konuşurken ilgiyle ve sabırla dinlenmelidir. Nasıl konuştuğuna değil ne anlatmak istediğine yoğunlaşılmalı ve anlaşıldığı hissettirilmelidir. Sosyal uyumu ve kendine olan güveninin gelişimi için ilgi, yetenek ve becerileri doğrultusunda kaldırabileceği sorumluluklar verilmelidir. Çocuğun sınıf içinde alay konusu olmaması yada rencide edilmemesi için diğer öğrencilerle uygun bir sırada konuşulmalı ve sınıf içinde ki davranışlarla olumlu örnek olunmalıdır. Ders esnasında söz hakkı öncelikli verilmeli ve beklerken yaşayacağı gerginlik azaltılmalıdır.